
Prikaz

Henry Kissinger On China

The Penguin Press, New York, 2011, 530 str.

Autor knjige Henry Kissinger (1923) nedvojbeno je jedan od najznačajnijih političkih aktera 20. stoljeća. Poznat je po tome što je za Hladnoga rata bio državni tajnik u administraciji predsjednika Nixona i Forda, te kao vrstan poznavatelj diplomacije i autor brojnih djela. Njegova su poznatija djela *American Foreign Policy*, *Diplomacy* te *Nuclear Weapons and Foreign Policy*. U svojoj najnovijoj knjizi *On China* na više od 500 stranica prikazuje jednu od najvažnijih država suvremenoga globalnog poretka – Kinu.

Prema Kissingeru, svaki pokušaj razumijevanja kineske budućnosti ili sadašnjosti treba početi osvrtom na njezinu nadasve dugu i kompleksnu povijest. No iako je autor obuhvatio cjelokupnu kinesku povijest, fokus knjige zapravo je na interakciji Narodne Republike Kine i Sjedinjenih Američkih Država tijekom hladnoratovskog perioda, te je toj problematici posvećeno čak četrnaest od ukupno osamnaest poglavlja. Razlog leži u činjenici da je Kissinger bio važan akter u pregovorima s Kinom, a samim time i jedan od ključnih oblikovatelja njezinih diplomatskih odnosa sa Zapadom. Osamnaest poglavlja sadržajno može biti podijeljeno na nekoliko cjelina: Kina do dolaska Mao Tse-tunga

na vlast, Kina za vladavine Maoa, Kina za vrijeme Denga te Kina za Jianga Zemina.

Prva cjelina obuhvaća prva tri poglavlja knjige koja se bave problematikom kineske daleke prošlosti. Kissinger naglašava da je važno obilježje kineske nacionalne povijesti to što nema službenog početka. Kineska civilizacija djeluje kao da postoji oduvijek. Autor navodi kako je u legendama o nastanku Kine ona bila pronađena, tj. otkrivena, ali ne i oformljena, tj. nastala. Također, jedan od važnih faktora koji su utjecali na specifičnost kineske kulture, ali i diplomacije jest konfucionizam. Dominantna obilježja kineskog društva potječu od Konfucijeve filozofije; njegove su mudrosti naglašavale važnost socijalnog poretka u kojem svaka jedinka zna “svoje mjesto” te na čelu kojeg se nalazi vladar kao vrhovni suveren. Tek ako se postigne takav društveni poredak, moguće je postići Veliku Harmoniju. Konfucionizam je ostavio velik trag u kineskoj političkoj povijesti, ali njegov utjecaj slabi nakon 2. svjetskog rata i dolaska Mao Tse-tunga na vlast.

Druga je cjelina najopsežnija, obuhvaća ukupno osam poglavlja i bavi se Narodnom Republikom Kinom i vođom Mao Tse-tungom. Dolazak Mao Tse-tunga na vlast nepovratno je promijenio kinesku kulturu, nacionalnu povijest i cijelu buduću politiku. Prema Kissingeru, Mao je bio prvi vladar Kine kojem je glavni cilj bio uništiti dotadašnje kulturne običaje kako bi “očistio” Kinu prije uspostave nove proleterske države. Ukratko, ondje gdje je konfucionizam zagovarao univerzalnu harmoniju, Mao je zagovarao revolucionarnu bitku između neprijateljskih snaga. Maoova Narodna Republika Kina u svo-

jim je počecima bila osiromašena, oslabljena i bez vojne snage.

Slabost Kine u trenucima bipolarne podjele svijeta nije obeshrabrila Maoa da odlučno brani kineske strateške interese. Kissinger smatra da je Maoova posebnost bila upravo u tome što je u ideološkom neprijateljstvu Istoka i Zapada, u kojem su Sovjetski Savez i Sjedinjene Države bili podjednako snažni, on bio realno slab akter i u podređenoj poziciji, ali je svejedno uspijevao sukreirati globalni poredak, istovremeno provocirajući i Sovjetski Savez i SAD. Iako su očite ideološke sličnosti presudile odabiru strane u Hladnome ratu, Kina je imala podjednako kompliciran odnos i s Istokom i sa Zapadom sve do 70-ih godina, kada se promijenila hladnoratovska klima. Zahvaljujući miroljubivoj aktivnoj koegzistenciji i tadašnjem američkom predsjedniku Nixonu stvoreni su uvjeti za razvoj i poboljšanje diplomatskih odnosa. Autor knjige tada je vršio dužnost državnog tajnika i aktivno sudjelovao u pregovorima, o čemu govori u svojim sjećanjima. Nixonov trud da se uspostavi dijalog i posjet Kini nisu prošli nezapaženo te su promijenili dotadašnji tok međunarodnih odnosa. Međutim, unatoč poboljšanju odnosa dviju država, uskoro se mijenja klima; Nixon je opozvan s funkcije predsjednika države zahvaljujući aferi Watergate, a Mao je umro.

Treću sadržajnu cjelinu Kissinger započinje objašnjavajući što se sve dogodilo u Narodnoj Republici Kini nakon Maoove smrti. Razni kompleksni prevrati i sukobi unutar Partije i državnog vodstva rezultirali su time da je Liu Shaoqi postao predsjednik NR Kine, a da je dužnost predsjednika Komunističke partije pripala Deng Xiaopingu, i to tek kada je s vlasti maknuo dotadašnjeg

predsjednika Huo Guofenga. Iako Deng nikada nije službeno obnašao dužnost predsjednika Narodne Republike, zahvaljujući ovlastima koje je imao kao predsjednik Partije uistinu je promijenio Kinu i njezinu budućnost. Naime, Kissinger argumentira da su jedino oni koji su bili upoznati s Maoovom Kinom mogli cijeniti Dengovu transformaciju te zemlje. Također smatra da je današnja Kina, koja se diči jedinstvenom kombinacijom komunizma i ekonomskog kapitalizma, produkt Dengove tadašnje vizije. Dolaskom na čelo Partije kao glavni cilj naveo je znanstvena istraživanja i razvitak tehnologije, što je za tadašnju agrarnu Kinu kojoj je bio zabranjen tehnološki napredak bilo uistinu neobično. Njegove se glavne točke svode na: decentralizaciju uprave, manje ovlasti Komunističke partije te modernu tehnologiju. Bio je zaslužan za obrazovanje mnogih studenata koji su odlazili u zapadne zemlje na studij kako bi se vratili u Kinu i podijelili naučeno iskustvo. Njegova je ostavština vidljiva i danas u Kini: ona je jedna od najbrže rastućih ekonomija u svijetu, zahvaljujući tržišnoj ekonomiji i tehnološkom napretku za koje se zalagao Deng Xiaoping.

Četvrtu sadržajnu cjelinu Kissinger navodi kao eru Jiang Zemina, te ona obuhvaća samo jedno poglavlje knjige. Nakon što je Deng Xiaoping odlučio da je došlo vrijeme za umirovljenje, zamijenio ga je Jiang Zemin, koji je od 1989. godine bio na čelu kineske Komunističke partije. Kissinger navodi da ga je imao priliku upoznati dok je vršio dužnost šangajškoga gradonačelnika i da tada nije stekao dojam da je Jiang sposoban dovesti Kinu na sam vrh međunarodne scene. Međutim, njegova je spretnost u vođenju Kine evidentna u tome što je kineski BDP *per capita* rekordno po-

rastao, uspio je mirnim putem reintegrirati Hong Kong u sastav Kine te je lansirao Narodnu Republiku u sam vrh međunarodnog poretka. Spretno je vladao Kinom sve do početka 21. stoljeća, kada je odstupio s mjesta predsjednika Komunističke partije u nadi da će tako omogućiti novim generacijama da nastave njegov put.

Osamnaesto poglavlje Kissingerove knjige čine njegova razmišljanja o budućnosti globalnog poretka u kojem Kina nedvojbeno ima sve važniju ulogu. Bilateralni odnosi Narodne Republike i Sjedinjenih Država nakon Zeminova odstupanja svedeni su na formalnost. No iako je tako, smatra Kissinger, obje su države svjesne važnosti suradnje, obje su previše posebne da bi se promijenile, obje su iznimno važne da bi zanemarile jedna drugu te prevelike da bi samostalno dominirale međunarodnom scenom.

Značenje Kissingerove knjige "On China" ne treba posebno naglašavati. Kina je jedna od najbrže rastućih ekonomija na svijetu čiji utjecaj u kreiranju budućeg globalnog poretka neprekidno raste. Proučavanje Kine i njezine diplomacije svakako je investicija za budućnost. Također, Henry Kissinger jedan je od najznačajnijih diplomata suvremene svjetske povijesti koji je odigrao izuzetno značajnu ulogu u kreiranju suvremenog političkog poretka. Njegova analiza Narodne Republike Kine daje posebnu važnost knjizi, tako da bih je svakako preporučila svima koji su zainteresirani za problematiku međunarodnih odnosa.

Tea Trubić

Fakultet političkih znanosti, Zagreb

Prikaz

Lawrence Freedman
i Jeffrey H. Michaels (ur.)
**Scripting Middle East Leaders:
The Impact of Leadership
Perceptions on US and UK
Foreign Policy**

Bloomsbury, New York i London, 2013, 230 str.

Pred nama je knjiga, odnosno zbornik radova *Scripting Middle East Leaders: The Impact of Leadership Perceptions on US and UK Foreign Policy*. Rezultat je konferencije održane na King's Collegeu u Londonu u lipnju 2011. godine i važan je doprinos proučavanju britanske i američke vanjske politike prema Bliskom istoku. Uvriježeno je mišljenje da su američka i britanska vanjska politika prema Bliskom istoku isključivo realističke, odnosno da se sve vrti oko nafte. Međutim, ova knjiga daje nešto drugačiji pogled. Objašnjava kako percepcije američkih i britanskih lidera, ali i javnog mnijenja, utječu na oblikovanje strateških scenarija prema Bliskom istoku, iako primijenjena metodologija može objasniti daleko širi spektar vanjskih politika. Najveći je naglasak, dakle, na osobnim stavovima zapadnih političara prema bliskoistočnim liderima te kako oni utječu na vanjsku politiku. Knjiga se sastoji od 13 poglavlja, od kojih su prva tri metodološka, dok ostalih 10 pokazuje američke i britanske percepcije 10 bliskoistočnih lidera od Hladnog rata do danas.